

Cum fură studenții

Alexandru OFRIM Publicat în Dilema Veche nr. 444 din 16-22 august 2012

- [Home](#)
- [Tema săptămânii](#)

Plagiatul are o lungă istorie. Mai întâi să vedem de unde vine cuvântul. În Roma antică, substantivul latin plaga desemna „plasă de vânătoare“, iar acțiunea de capturare a prăzii se numea plagium. Cu timpul, derivatul plagiarius ajunge să-i denumească pe traficanții care furau sclavii altora. Marțial este primul autor care folosește acest cuvânt cu sensul de astăzi, adică „hoți de texte“. Să-i dăm cuvântul: „În versurile scrise de mine, Fidentine, / Ai strecurat o pagină din tine; / (...) Nu eu te acuz, ci versul de tine-adăugat, / O pagină ce strigă: «Ai furat!»“.

Vedem așadar că plagiatul nu este o practică recentă, însă abia în ultimii ani ajunge la o

răspîndire de-a dreptul îngrijorătoare. În trecut nu foarte îndepărtat, pentru a avea acces la conținutul unei cărți, trebuia să mergi la bibliotecă și să faci efortul de a copia de mîna ceea ce doreai să plagiezi.

Apariția Internetului schimbă radical datele problemei. Plagiatorii sînt scutiți de inconvenientele muncii fizice presupuse de scrisul de mîna. Acum e suficient să introduci un cuvînt în motorul de căutare și ai acces instantaneu la nenumărate texte și informații despre tema căutată. Apoi, computerul face treaba în locul tău, prin funcțiile copy-paste. Din păcate, printre utilizatorii acestei practici se numără și studenții. Pentru a face față la mulțimea referatelor care li se cer, unii o iau pe scurtătură și livrează, fără ezitare, texte scrise de alții, fără a indica sursa. În absența sancțiunilor, acest ilicit „modus operandi“ devine obișnuită, astfel încît între referatul de seminar copiat de pe Internet și lucrarea de licență nu este decît o diferență de cantitate. De exemplu, în sesiunea din vara aceasta am depistat în lucrările coordonate de mine nu mai puțin de 15 încercări de fraudă. Anul trecut am avut doar două cazuri. Ceva s-a întîmplat: asistăm la o adevărată epidemie a plagiatului? La o banalizare a lui? Apare o „cultură a plagiatului“ în universitate?

Un fapt este cert: cartea nu mai este suportul privilegiat al cunoașterii. Mulți dintre studenții de azi nu mai cunosc drumul spre bibliotecă sau plăcerea de a intra într-o librărie. Cînd le recomand bibliografia pentru lucrare, îmi spun că își vor comanda cărțile de pe net. O studentă era foarte dezamăgită cînd i-am spus că nu își va putea comanda niște cărți apărute în anii '70, pe care le poate găsi doar la bibliotecă... Munca în sala de lectură respune un oarecare efort. Tentația e mare cînd știi că, stînd acasă sau la serviciu, în fața computerului deschis, poți găsi „materie primă“ pentru lucrarea de licență. Problema e că unii găsesc aici „produsul finit“. Iată ce copiază studenții: de la propoziții, paragrafe și pagini, pînă la capitole întregi. Nimic nu le scapă: pagini Web, nelipsita Wikipedia, bloguri, site-uri specializate care vînd lucrări gata făcute.

În alte țări, plagiatul studentesc este sever pedepsit. La înscriere, semnează un contract de non-plagiat, în care li se explică modalitățile de citare din surse Web, li se spune ce este un plagiat și sînt precizate sancțiunile. În Franța există cursuri obligatorii despre normele scrierii academice, le sînt predate inclusiv metode de a căuta și folosi onest informația științifică de pe net (baze de date, reviste online). În universitățile noastre, studenții trebuie să se descurce singuri și mulți dintre ei nu au competențele necesare de a redacta o lucrare de licență, nu au spirit critic, capacitate de analiză și sinteză, nu știu ce este un aparat critic, nu sînt capabili de a alcătui o bibliografie. Abia în momentul redactării licenței, profesorilor coordonatori le revine sarcina de a le explica studenților cum e cu idem și ibidem, dar e foarte tîrziu. Unii studenți rîd de mine și mă consideră un „expirat“ atunci cînd îi sfătuiesc să folosească fișele bibliografice și de extras, în locul notițelor îngrămădite în agende bune la toate.

Vameș la texte

Facultatea de Litere are un Regulament antiplagiat, recent adoptat. Studentul trebuie să depună și lucrarea în formă electronică, textul este trecut prin programe de detecție a plagiatului (nu Turnitin, e prea scump, altele, mai puțin performante), iar comisia primește o listă de nume și de procentaje ale fraudei. La 10% text plagiat, nu mai intră în examen. Totuși, prevenția este mai importantă decît sancționarea. Deja am ochiul format, ca un vameș. Cînd primesc texte prea bine scrise, devin atent. Am și alte indicii „tehnice“, chiar punerea în pagină mă pune în gardă. Atunci cînd aplici un copy-paste, cuvintele unei propoziții se spațiază. Apoi, găsesc paragrafe scrise cu caractere diferite, marginea dreaptă a paginii nu e aliniată (nici măcar nu se străduie să dea comanda justify), diverse capitole, secțiuni, paragrafe diferă ca stil de scriitură, lipsesc elementele de legătură între paragrafe, nu există tranziții logice. La notele de subsol găsesc citate cărți apărute pe la 1700, la care, evident, nu au avut acces. La o simplă căutare pe Google cu cuvinte-cheie din lucrările lor, descopăr fraudă. Apoi le comunic adresele site-urilor din care s-au înfruptat. Este eficient, dar cît consum de timp pentru mine!

În sesiunea aceasta, cum spuneam, am depistat multe tentative de fraudă. Am primit lucrări alcătuite integral din texte luate din diverse site-uri. Colaje inabile, bricolaje, cîrpeală. Nici un

rînd nu le aparținea! O studentă a copiat pînă și o scurtă descriere a Japoniei, de pe site-ul unei agenții de turism! Altă studentă prelua cu seninătate texte de pe site-uri legionare. O lucrare era integral luată de pe un site specializat în psihologie. Am respins-o și am trimis studenta la bibliotecă. Revine cu un alt text. Din nou plagiat. Îmi scrie un mail: „Rîndurile marcate de dumneavoastră nu au fost luate cu copy-paste de pe Internet, ci au fost luate din cărți. De cînd am greșit prima oară, nu vreau să repet greșeala. De aceea am fost la bibliotecă în Craiova, și am luat de acolo 15 cărți, pe mai multe permise, ale mai multor persoane. Am formulat enunțurile mult prea aproape de ce scria în cărțile respective“. De fapt, ea apelase la serviciile site-ului [scribd.com](https://www.scribd.com), unde se pot găsi integral acele cărți. Cei care folosesc netul ca să ia texte uită că recurg la un instrument cu două tăișuri: ce e furat de pe Internet nu poate fi ascuns. O altă studentă a încercat să mă testeze, mi-a trimis textul lucrării pe mail: „Ați putea verifica, vă rog, dacă a mea este OK?“. Nu era. Rescrie textul și mi-l trimite din nou, cu mențiunea: „Dom' profesor, acu' e bine?“. Lăsînd la o parte obrăznicia, nici acum nu era bine.

Cum se justifică cei prinși că au plagiat? Iată o mostră: „Încep prin a vă spune că tot ce ați relatat este 100% adevărat și nu sînt mîndră de ceea ce am făcut. De curînd am fost promovată, am oameni în subordine și multe responsabilități pe care înainte nu le aveam. Despre faptul că lucrarea se poate considera plagiat chiar nu am știut. Vă spun cu toată convingerea că intenția mea nu a fost aceea de a vă păcăli. Pur și simplu am încercat să strecor în programul meu de lucru și realizarea licenței“. Sau: „Să vă spun sincer, nici nu am știut că este considerată un fel de infracțiune dacă se mai găsesc unele surse copiate în lucrare.“ Altcineva îmi spunea că „doar a împrumutat“. Unii se comportă insolent, se declară de bună-credință și au impresia că îi persecut, chiar simt în privirea lor: „Ce mai vrea și ăsta de la mine?“.

Nu trebuie doar să semnalăm și să condamnăm amploarea plagiatului, trebuie să îi căutăm originile. Cînd eram elev, nu îmi amintesc să mi se fi cerut vreodată un referat făcut acasă. Eram examinați individual, scoși la tablă, dădeam extemporale. De un deceniu încoace, în școala generală și liceu, profesorii cer în mod constant referate. Elevii intră pe site-urile specializate, printează referatele, le predau și obțin ușor note mari. Obiceiul este tolerat, ba chiar recompensat. Evident, aceste referate ignoră sursa informației. Așadar, cauza este în amonte (desigur, o să mi să spună că mereu aceasta este scuza universitarilor!). De aceea plagiază studenții, pentru că așa au fost obișnuiți în liceu și în școala generală. Ajunși în facultate, ei sînt sincer convinși că a copia de pe net este o practică legitimă, firească. Poate că revenirea la un învățămînt ceva mai „clasic“, cu o verificare personalizată, fără referate ca modalitate predilectă de notare, ar mai reduce proporțiile plagiatului studentesc.

Revenind la lucrările de licență, mă mai contrariază ceva. Susținerea lucrării în fața comisiei, moment care marchează finalul studiilor universitare, s-a desolemnizat. O studentă a venit chiar îmbrăcată în costum de motociclistă, cu casca în mînă. După ce se termină examenul, găsim lucrări de licență aruncate la toaletă, în coșul de gunoi, dovadă a faptului că nu-și prețuiesc munca, nu mai păstrează pentru ei un exemplar din lucrare. Plagiatorii nu ezită să se laude că au luat 10 cu o lucrare plagiată sau cumpărată, ceea ce este profund injust față de cei care au muncit cinstit.

Cîteodată stau și mă întreb ce avem cu bieții studenți care plagiază? Pentru că și universitarii plagiază, unii ajung chiar miniștri ai Educației. Plagiatul nu este însă singura formă a imposturii academice. O carieră universitară se poate construi și cu negrișori de lux. Îmi vine în minte exemplul halucinant al unui tînăr universitar care semnează cu nonșalanță texte superbe, scrise însă de altcineva. Am dedus că nu este el autorul lor pentru că articolele impecabile alternează cu texte mizerabile, agramate, cu fracturi de logică. Este imposibil ca cele două tipuri de texte să fie produse de aceeași persoană. Desigur, o astfel de însușire a muncii altcuiva este foarte greu de dovedit, cîtă vreme persistă complicitatea între adevăratul și falsul autor. Ar fi totuși detaliu că textele excepțional scrise au o marcă stilistică inconfundabilă, încît își denunță singure adevărata paternitate, identificată de toți cei care admiră claritatea, concizia și eleganța exprimării acestui autor care, de data aceasta, alege să rămîna în umbră.

De ce i s-a construit o carieră universitară acestui „tînăr de nădejde“? Nu mă întrebați acum, e

prea cald, sînt multe grade afară... Tot Marțial o spune mai bine: „De vrei cu scrisul altui poet să te fălești, / Nu cartea să i-o cumperi, tăcerea să-i plătești!“.

Alexandru Ofrim este conf. univ. dr., predă cursuri de istorie culturală la Facultatea de Litere, Universitatea București. Cea mai recentă carte publicată: *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, Humanitas, 2011.

Foto: L. Muntean